

Megjelenik minden csütörtökön sokféle képpel ellátva. Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr. Előfizetési minden postahivatálnál és könyvtárnál.
Hirdetések díja: 4 hasabos petit sor 9 uj kr. Szerkesztői szállás: mézáros utca 2. szá., 2-dik emelet. Kiadó-hivatal: barátok tere 7. szám.

Boldog vadász

Erdő, erdő, mily ragyogva
Jelensz meg ma énekeim,
Hogy szerelmét megvallotta
Szende, bájos kedvesem!
Szóljatok, fák: való? álom?
Én soha ki nem találom —
Ah! az ég megnyílt nekem,
Érezem!

A halál alkuja.

(Aubryet Xavier beszéde.)

I.

Egy emberélet folyamában ritkán találko-
zunk oly nővel, kiket csakis a románcok és sze-
relmeslevelek plátói elnevezései illetnek meg.
Emberi tökélyesülésünk legmagasb fokát már szü-
letésükkel elérve, egész lényük egy más világ visz-
fényében tündököl; személyük átszármaszó nemes-

sége kiemelné szívük választottját még az iszapból
is, melyben eddig fetrengett. Többé nem a plasti-
kai szépség tökélyeivel hódítanak, mely náluk oly
tökéletes, hogy nemük többi képviselője iránt
közönytelenül töltene el keblünket, lennének bár
ezek a szépség Venusai.

Tény az, hogy soha illatozóbb s puhább haj
nem körítette nő homlokát s nem dől pihenni fes-
teőbb vállra az övékének; a festők és szobrászok
plastikus vonala nem vette
körül kecsesebben egy ember
körvonalait sem, s a gyakorlott
üvegfüvő nem domborítá na-
gyobb örömmel az izzó jegecet,
mint az élet lehe emelheté és
súlyeszheté váltakozva e szep-
lőtlen nők kebelét.

És ez Éváknek, — a bünbe-
esés előtt, — meg van adva,
hogy a legérzékibb embereke-
ben is a legszellemibb érzelme-
ket ébresszék föl csupán. Látá-
sukra a kórodák gyakorló or-
vosa hinné a lélek létezését, s a
vidék legeggyűzőbb fajankója
elfeledkeznek egyetlen bálvá-
nyáról: gyomráról. Meglátszik
rajtuk, hogy a mindenség remek-
művül akarja őket bemutatni az
alkotónak, hogy az ily csodák, az
égnék lévén szánva, csak futólag
érintik a föld porát. Valóban
éltük tartama csak akkora, minő
a rózsáké, a hajnalé s a villá-
moké.

E nőkben találják föl eszmé-
nyeiket ama költők, kik lant-
jukra érdemesek, mit ama szel-
lemi törpék nevetségesnek mon-
danak, kik mindent saját ki-
csinységükhöz arányosítanak;
ezek keltik föl útjokban a kol-
dusok és a szellemes emberek
bámulását egyaránt, mi e szó-
ban nyilvánul: „Angyal.”

II.

E ritka báju nők közé tarto-
zott Keldern Anna kisasszony, e
breton nő, kit mondhatni csak
azért hoztak Párisba, hogy a
világváros szépségeit elhomályo-
sítsa. Csak a vidék tágas mezei,

A lépesőkön lejtve, szökve
Jött a vidor, kis leány,
Mint a könnyű szellő röpte —
Dal-, mosolylyal ajkán,
Karesú termetén ruhája
Lengett, — s pici, könnyű lába
Oly kacér volt s ingerelt
Léptivel!

Oda léptem a küszöbre
— Magam sem tudom: mikép? —
És bámultam elbűvölve
Ragyogó tekintetét!
Nem tudom már, mint esett meg:
Én öleltem? ő ölelt meg? —
Ajka ott volt ajkamon:
Azt tudom!

Igy pihentünk egygyé válna,
Ajka az ajkon boldogan!
Ki sem figyelt, ki sem látta —
Csak a nap a pitvaron.
A napfény eltűnt rezegve —
Mi még esőkolóztunk egyre,
S íme künn megszólal a
Kürt szava . . .

Némulj el, kürtök zenéje!
Hangod egykor elragadt,
Ah! de most szívem mélyébe!
Más dallamok zsonganak. —
Itt a bokrok hűvös árnyán
Boldogító álom száll rám,
Álmomban ő tündököl —
S elbűvöl!

Németből: **Prém Józaef.**

Boldog vadász. (Az Athenaeum 1872-ik „Nagy Képes Napárából.”)

melyhez a kastély magános élete, a faj különös tisztasága járul, képes azon ritka szépségeket előteremteni, melyek előtt Páris népei meghajolni kénytelenek, mert volt környezetük költészetét is magukkal hordják. Keldern Anna szemei szülőföldének sötét-kék egót tükrözték vissza; fényörvények illatát lehelte ki; keblében oceanjának hullámzását rejtgette, s a léleknességgel annyira visszatükrözött arcán, hogy a parvenu-k legnyomorultabbja sem merte öt arany-mocsokolt salonba képzelnit, őt, ki hivatala volt tíz mérföldnyi területen uralgó várkastély urnője lenni.

Keldern Anna nem akarta a bámulatot föléb-reszteni. Ő nem tartozott a nőnem mai bábjaihoz, kiknek egész lénye fényképekben olvasható, kik mindenre, mi szenved és nem tündököl, jegesült szemekkel tekintenek; kik egy chronometer pontosságával jelennek meg minden délután a boulogne-i erdőben, a tó körül kocszni; kik mindennap háromszor öltöznek, három táncostály és két első előadáson jelennek meg, s kik elvőgre legszebb pillanataikat, mosolyaik legjavát a közönségre pazarolván, férjeiknek csak a maradékot tartják meg.

Arthur király hívei, a kelderni lovagoknak utódlja, a hiúság ily kicsinyes kielégítésétől undorodott. Kis saphir-gyűrűje Gyges királyéval közös tulajdonsága volt: elrejté birtokosát s őt inkább sejteti, mint látni lehetett ama kősi mélyén, mely mint villám ragadta őt tovább. A színházban a legsötétebb páholyban ült, örömet lelven benne, ha fényét a legsötétebb keretbe foglalhatja. A templomot nem tekinté a hiúság vásárlásának színhelyeül, s Ville d'Évêque utcai lakásának, hol az aranykorbeli atya és anya társaságában lakott, ablakai a kertre nyíltak. Ott még a rózsafák is századosak voltak; kis zöld szentély, melybe avatatlan szeme hatolni nem tudott.

De ezért ne képzeljük Keldern Annát oly nemes hölgynek, ki a lovagkor elkésztett sarjadéka-ként századunkban virágozott. Végtelen érzékeny és beható eszével, mely a vegyületlen celta fajok jellemző tulajdonsága, a jelent a legnagyobb érzékkel fogta föl, s mint a gyémánt, az utcák sárja nem mocsokíthatta be. Szerette századunk magasztos eszméit, mint a tenger madarai szeretik, ha gyors reptükben a hullámok habja tollait megfeeskendezi; szerette az álmódzást, mint ama virágpelyhek a repülést, melyek a virágtól a szellő legkisebb érintésére elválva, biztosan lebegnek a levegőben; nehezek még az ég számára, habár a földnek már súlytalanok.

Azt se higye senki, hogy e belsőszervezet az aeolhárfa-hoz hasonlított. Ohajtanám, hogy ama háziasszonyok, kiket az összedás- és kivonásban való gyakorlatosságukért annyira dicsérnek, oly gyakorlatiak legyenek, mint Keldern kisasszony. Ovakodjunk a mindennapi természetektől, kik rögtön rosszul hallanak, ha az igazság hangja megszólal, s kiknek élete a legtökéletesebb összhang külszine alatt a legnagyobb zürzavart rejtegeti. Keldern Anna kis keze, — mely fehér mint egy elájult, — bársonypuha volt, midőn a valódi szenvedőt segítette, de az álnok képmutatást egy férfi sem vehette volna erősebben arcul; e nagyvilági remete nő a pörnöt természetességre, a polgárnőt rendre, a hercegnőt méltóságra taníthatta volna. Sem alárendeltjeinek, sem kasztársainak szellemi gyöngeségét férjében látni nem akarta; pályatársat, egyenlő embert akart birni azon kiválóok sorából, kik napról-napra kevesülnek e világon.

III.

Harminc évvel, érző szívvel és híres névvel, herkulési erő és fogékony lélekkel birni, e mellett a legkelvezőbb vagyoni viszonyok közt élni, megtalálni a bölcseszek követ, melyet a szerelem alchymistái évszázadok óta keresnek, föltalálni szellemtársunkat, kit egyéniségünk és fejünk hódított meg; érezni, hogy az isten megadja azt,

mit Don Juannak a sátán megtagadott; Diogeneskit lámpával keresni a nőt, jövendőbeli élet-társunkat, és midőn elvőgre föltaláltuk, örökre elveszetteknek tudni ezt; Noe bárkájával a kikötésnél szenvedni hajótörést; látni, hogy e kincs, melynek létét eddig tagadtuk, az érintés pillanatában ragadtatik ki kezünk közül: ez volt a pokoli kín, melyre Chavry Jean gróf volt kárhoztatva.

Keldern Anna jegyese volt, egy hét alatt nejevé lesz válandó, s e nő csak hat napot él még!

Ő egyedül ismerte e rómes titkot, melyet bárki más előtt oly könnyű eltitkolni.

A halál Keldern Annát szépsége tetőpontján kívánta leszakítani, nem akarván szomorú előjel-lekkel sejtetni jöveteleének idejét. Vannak areok, melyeket még a halál sem tud elrutítani; holnap áldozatának arcára hogyan vethetett volna árnyékot? Egyébiránt hogyan viselné Keldern kisasszony szemét? E halvány areot lehet-e még halványabbá tenni? — Hisz a fehéret fehéritni lehetetlen. A halálnak meg vannak kedvencei, kikre nézt jelszava: „Én nem sebzek, de ölök.“

Azonban Keldern Anna a magukat gyorsan fölemészítő belsőszervezet kezeivel birt; rátekinthe azon szörnyű kéjt éreztük, mely tűzvész láttára feszíti idejeinket. Nála az eszmék gyorsabban folytak, mint a szavak, s a tevékenység megemészte a tetteket. Nem tudom minő visszacsugárzás árulta el arcán az anyag árán föntartott lángot. E jelből indult ki egy fiatal orvos, ki egy este a szomorú igazságot kimondá.

— Te még nem ismered Annát, mondá Chavry Jean gróf barátjának, őt egyik pipázó terembe félrevonva, — minő az élet e tízenyole éves gyermekben.

— Oh igen, válaszolt Jansems orvos, óránként egy évet él.

A válasz hangja meglepte a gróft.

— Ez csak nem ijesztés? — kérdé mosolyt akarván ajkaira erőszakolni.

— Ez meggyőződés; de talán te nem vagy oly gyáva, mint minden bátor ember?

A szegény szerető szíve oly fájdalmasan dobogott, hogy alig juthatott szöhoz.

— Én keresztény vagyok, — mormogá végre Jean lemondásteljes hangon.

— Édes Jeanem, — érette örizted meg magadat tisztán Párisban, a légtörök e legbódítóbbjában; ezért fölösleges elmondanod, mennyire szeretted.

— Te már a multban beszélsz róla? Tehát így nem is mondhatom többé, hogy egyedül ő köt e földhöz? Tudod, sem anyám, sem testvérem nincs, kit szeressek; nála nélkül a vásár is kietlen pusztaság nekem.

— Akkor készítsd meg barátságodat. Ma hétfő van, — vasárnap aligha szükséged nem lesz rá.

— De hisz Anna sohasem panaszkodott!

— Alig egy hónapja beteg.

— Tehát mi lette őt?

Az orvos könyörtelen nevet sugott Chavry ur fülébe.

Jean megrendült.

— És nem mentheti meg őt semmi?

— Hiszsz-e a csodákban?

— Hát nem élő csoda-e ő?

— Igen, de e csodát nem mi orvosok alkottuk. Jansems orvost keresték. Chavry gróf elbűsült tőle és megölelte, mint a hóhért megölelik; aztán visszament a salonba; — Annában akart gyönyörködni, de rá nézni nem mert. Hosszu fehér ruhájában olyan volt, mintha már koporsójából kelt volna ki.

— Ugyan Jean, — kérdé, — hát ön fél tőlem?

— Kedves ijesztőm, nincs válaszom, — mondá a gróf a picit kezét, melyen már a halál hidegét vélte érezni, megcsokolva.

— Nemde vasárnap kimegyünk a temetőbe, — folytató; — anyja sírlődjába akarok fris virágot vinni.

Jean két könyvet érzett pillán, melyeket hiába iparkodott szétmorzsolni. E könyvek indoka egyszerűsége mentésük is volt.

— Es most édes Annám, engedje távozzom.

— A viszontlátásra, holnap reggel.

Chavry Jean gróf nem ment el, hanem elfutott.

IV.

Másnap reggel, egy halála itóltóhoz hasonló éj után, Jean gróf — már teljesen gyászba öltözve — fölkereste Páris egyik leghíreseb sommambuláját.

Vannak szabadon gondolkozók, kiket máskép hitetleneknek nevezünk. Chavry gróf nem tartozott ezek közé. Nem volt előítéletes, mert nincs utálatosb, mint valamely hitetlenség, vagy kötély, mely indokolatlan.

A magnetizmus rajongó kinyilatkoztatásoknak lehetett kútforrása, de még többször gúnyos csufolódásoknak volt kitéve.

S ha csak egy szikrája van az igazságnak e köben, miért azt méltatlankodva eldobnunk? Hol Sokrates kimondá: „Én nem tudom,“ egy egyszerű szunnyadó lányka szelleme áthat a fellegekben, s a tünemény a tudományt oktatja.

Jean gróf egy összeszont rózsát hozott magával, mely egy egész napig ékítő Keldern kisasszony fürteit. Aggódva adta a medium, — a látó közeg — kezébe e talizánt, melynek érintése elég volt egy messze világról az elfedő fátyolt szétfoszlanni.

A második látásnak is megvannak vakságai, s ennek egyedül isten az orvosa. Az alvalót befogó homály csak lassankint kezdett oszlani, midőn rögtönösen, egy porszem által alkotott hidon átmenve a tárgyról a személyre: „minő szép aranyló fűrtök,“ kiáltá a nő, — „és mennyire fáj tőlük nyaka! — Mily kacér nagyság! — Minő áttetsző egész lénye, de belsejében vihar dul. Ime a villám, mely vasárnap lesújtja! A földet alig érintik már lábai.“

A lánoknö ideges válságon ment keresztül, megmondván az Annát elragadó betegség nevét. Jean gróf egész velőjég megrendült. Jansems orvos is ugyane betegséget mondta. — De a baj gyógyszerre oly titokteljes volt, hogy a gróf kételkedve rázta fejét.

— Zárkózzék be valaki holnap este ama házba, melyet neje számára épített; itt, a hálósza azáltal egy könyvet talál, melynek tizenhetedik lapján, a tizenhetedik sort olvassa el fennhangon. — Jövéje egyedül csak tőle függ.

E szavak után az álomlátó szemek ismét befogta a sötétség, és a gróf minden kísérlete sem tudta őt új válaszára birni? Hisz minek is, a könyörtelen valót kilehet e engesztelni valamely agygrémnel? Keldern kisasszonyt a sorvasztóláz ragadja el, mely kérlelhetlen.

V.

E titokszertű nap délutánján Jean gróf nehéz szívvel lépett be a Keldern-palotába. Nagy próba is volt ismét meglátogatni azon helyet, melyet az öröm tengerében úszva láttunk pár perccel korábban, — és most kinpaddá változott! Látni az atya és anya homlokai a boldogság fényét, mely a panaszra nyílt ajkakat hallgatni kényszeríti, s kijózanulni a leghódítóbb mámorból, örökre, visszahozhatatlanul, a halál közelsége által!

Soha változás nem volt eltitkolható, és a bizonyos halál ily hódítóan nem látta senki. Anna a kertből visszatért, hol virágokat szedett, zongorájához ült, Schuman egyik elragadó ábrándját játszva. Keldern ur a sarokban olvasott, míg Keldern asszony a kertre tekintve néha, himzéssel foglalkozott. Egy vékony szála a napsugárnak aranyozta meg e szinlett boldogságnak szeméyleit. Chavry gróf oly kedélyesen lön fogadva, hogy szomorú eszméiről egy pillanatra elfeledkezett.

Anna tovább játszott, mintha a halált akarta volna elbájosítani. Ezzel a grófnak elég ideje maradt az areot megszemlélni, melynek minden vonása szívébe volt vésvé, s melyből eddig csak egy szép jövő titokszertű ígértét olvasta ki. Az arc meg-

örizte az egészség változhatlan külszínét. Azonban rögtön énekelné kezdett, s a hang oly mély, oly szívhezszóló volt, hogy a gróf megérezte, mint távozik a lélek e dal-minden egyes elszálló hangjával a testből.

Keldern asszonynak mintegy önkénytelen előérzete volt. Soká nézte leányát s aztán így szólt: — Tudja-e Jean, hogy Anna már egy hete mit sem alszik?

— De ha a virrasztás nem fáraszt, édes anyám!

— Hisz ily közel az örök nyugalomhoz, — gondolta a gróf. — az álmatlanság a természet törvénye.

— Én sem vagyok megelégedve Annával, szólalt meg Keldern ur is, — egy idő óta alig eszik valamit.

— Hisz épen ezóta mondanak az emberek kövérebbnek, válaszolt Anna vidáman; — holott bizony elhallgathatnak ez ostoba bókot.

Valóban Anna egy darab idő óta alig evett valamit, s mint a gyökeréből kivágott fa saját nedveit emészté föl. Az atya és anya egyetlen megjegyzéssel kimondá gyermeke haláltilétét, s a gróf mintegy bucsuzóan tekintett jegyesére.

— Tudja-e hallgatag Jean, hogy egy vár kulcsait kell önnek átadnom, mint hajdan a lovagok hűbéruaiknak kastélyaik kulcsát átnyújták? — kérde a kedélyes haldokló. Palotánkat ma reggel véglegesen berendezték. Ime itt a kis ajtó kulcsa, a nagy pedig a főkapu. Vigye el e nagyot. Én megtartom eskümet, de a kicsinyt szeretném mint boldogságunk zálogát magammal hordani.

A gróf fejében villámgyorsan futott át egy gondolat. Az alváló jóslata jutott eszébe.

— Adja az egyiket édes Annám és tartsa meg a másikat, — válaszolt, s nyugalmat színlelte tette zsebre a nagy kulcsot, mely azelőtt idegen kézben volt. — Lassan búcsút vett e három lénytől s megmentő tekintetét vetvén rájuk búcsuzóul, gyorsan az utcára sietett.

Az alkony már beköszöntött, s midőn a fénytengerben uszó utcákon végig sietett, mint vízbehaló, ki a szalmaszálhoz is kapkod, mormolá a jósno titokteljes szavait:

— „A tizenhetedik lap tizenhetedik sora.”

(Folytatása következik)

A commune és férfiai.

Midőn Páris lángban állt, az egész mivel világot megvetéssel gondolt a communera s annak férfaira. Midőn a versaillesiak kegyetlenséggel torolták vissza a commune büneit s patakokban ontották a vért, noha az már nem oltható el a fővárost pusztító tüzet: a legyőzöttek iránti általános rokonszenvet éreztük. Most, midőn egy iszonyu katasztrófának vége, s az immár a múlté, hígadtan kezdünk gondolkozni.

Söpredék, gyújtogatók szövetsége volt-e a párisi commune?

Annyi bizonyos, hogy a francia nemzetgyűlés februári s márciusi magatartása kihívta Franciaország szabadelvű érületének türelmét, s ha valahol ki kellett ennek törni, az csak a Franciaországot mindig képviselő Párisban törhetett ki. A nemzetgyűlés monarchicus tendenciái félreismerhetlenek voltak, s Thiers ép azok bizalmát nem bírta, kik legjobban gyűlöltek a monarchiát.

De minden forradalom kevés sikerrel kecsgethetett. A második császárság hatását nem lehetett megsemmisíteni. E kisszerűségekben annyira túlgazdag korszak a törpéké. Másrészt a német invázió sanyargatásai kimerítették a szívből a lelkesülést, s egy forradalom számára csak pislogó üszkök maradtak.

A párisi ostrom fájdalmas behatásai azonban annyi skeptikus keservet halmoztak össze, annyira fokozták a kétségbeesést, hogy a fanatikussok egy bizonyos osztálya csoportosult össze, s kinyilvánítá a versaillesi kormány ellen a bizalmatlanságot, majd pedig rá mondá tagjai fejére a

hazaárulást. Mivel mindenütt fegyver volt, könnyen történhetett ez.

A pillanat alkalmas vala forradalomra. Egy nagy, fegyverzett tömeg volt együtt Párisban, nagyrészt napi munkájából élő emberekből, kik mint nemzetőrök rendes napi zsoldban részesültek. De most vége lett a háborúnak, a fegyvert át kellett volna adni, s aztán ismét fáradságos napi munka által keresni kenyeret.

Most tehát azok, kik a köztársaságot föltették, kiket a rég nem élvezett szabadság fölötti gondolkodás ideálissá tett, s kik valójában haszarcottól lángoltak: a viszonyok sajtászerűsége által összekötötésbe kerültek azokkal, kik a rendtől féltek. Mint két ellenkező erő által szemközt hajtott hullám összetalálkoztak, s egybevegültek. A forradalomnak továbbá mindig vannak oly pártolói is, kik oda csoportosulnak, a hol nagyobb zavar van.

Márc. 18-dikán Páris kikiáltotta a commune-t vagyis a municipiumok kormányát. Maga ez önkormányzati forma engesztelhetlen hadüzenet a monarchia ellen. Hasonló engesztelhetlen gyűlölet látszik a commune intézkedéseiből a klerikális befolyás ellen, melynek átkos következményei sokszor mutatkoztak már Franciaországban, s melyet a commune a lehető szigorral még csirájában el akart fojtani, föllépve egész kiméletlenül az egyház ellen. Hogy a Vendome-oszlopot ledönté, ez azt mutatja: mennyire gyűlölte a katonai uralmat, melyet ez oszlop dicsőített. De a míg az egyházat üldözve, a megdöntetlen eljárás által az egyház több fiát mártírrá tette, a Vendom oszlop ledöntése által az ország régi dicsősége iránt viseltető kegyeletlen ütött mély sebet.

A nagy elvek kisszerű alakban bontakoznak ki. A forradalom nagyobb, mint férfiai.

A commune keblében már megalakulásakor meg voltak a bomlás elemei, melyek egymást emésztették. Az ügyek élén álló tényezők nem mentek át az események ama fokozatosan működő retortáin, melyek bizonyos harmoniába hozzák a kedélyeket. A szélsőségek a simulékonysági processus nélkül teljes élességben kerültek egymás mellé. Az ifju hév versenyzett a higgadt ambícióval; s a megdöntést a fékezés nélkül maradt tulzás ostorozta. Delescluze, a commune e kiváló puritan alakja, hogyan állhatott volna nyugodtan Rossel mellett, kinek vulkanikus tüzet még pártatlan nagyravágása is annyira sarkalta, hogy a commune ezen 22 éves hadügyminisztere oly gyanu közt szökött el, mintha Issy erődöt árulásból adta volna föl, s a város egyik kapuját is ő szolgáltatta volna a versaillesiek kezére. Egyik részen Pyat, Beslay, Vaillant, Courbet, a másikon a tulzók, mint Flourens, Duval, Clement, kik nem tudtak meggyezni, s egymást akadályozták.

Kivülről semmi jót nem várhattak. Páris körül volt zárva, s a mi Párisból kijutott, az oly közegek által történhetett, melyeknek nem volt érdekben semmi jót mondani azokról, a mik Párisban történtek, sőt saját érdekében a lehető legrosszabbakat kellett mondania. A nemzetgyűlésen Louis Blanc volt, kiből a commune bizott, de Louis Blanc elhallgatott, mihelyt a versaillesi kormány kijelenté, hogy bűnnek tartja még csak alkudozni is a lázadókkal. Ekkor a commune hiába várta, hogy Franciaország többi nagy városai is kihirdetik a commune-t. Megtörtént néhol, de rögtön elfojták, s Páris nem nyert semmi segílyt.

A commune tulnyomó eleme tett-szomjas emberekről állt. A tapasztalat kevés volt. Az első izben megalakult commune ellenőrzésére fiatal embekekből vigyázó bizottság alakult, s az egyenlenségnek így lettek szentesített tényezői.

Mihelyt a versaillesiak megkezdék a hadi műveleteket, ismét két párt támadt Párisban: a katonai bizottság és a nemzetőrök parancsnokai. Amaz hiában ellenezte, Flourens és Duval april

lejen megtámadták Mont-Valerien irányában az ellent, s ott is lelték halálukat.

A helyzet napról-napra válságosabb lett. A versaillesiek közeledtek, s a communeben nem volt senki, a ki a kellő katonai ismeretekkel bírt volna, és felhasználhatja vala a rendelkezésére álló tekintélyes erőt. Küldöttek mennek tehát Versaillesba, hogy alkudozzanak; de a kormány elutasítja őket. Ekkor jó Párisba Cluseret, a kiről az a hír, hogy jó katona. Bizalommal fogadják, s valóban erőlyesen hozzá kezd a főváros védelmi fölszereléséhez, sőt annak is jelét adja, hogy embereit jól meg tudja válogatni, mert ő szemelte ki vezénylő tábornoknak Dombrowskijt, s bizta meg fontos katonai szerepléssel Okolovitzot és Eudest, a commune egyik legtehetségesebb férfiát. Most már jól kezdtek folyni a hadműveletek, s a polgári hatóságok is működtek, pedig ez nehéz volt, mert az összes hivatalokat újra kellett szervezni. A mi eddig történt, ezek még mind azt mutatják, hogy a városházán ülő kormányban volt mind szervező képesség, mind pedig erőly.

Hanem az egyenlenség végre is kitört. Delescluze és barátai nem tudtak soká ellentállni ama nyomásnak, mely folytonosan háborgott, s mely végre oly intézkedésekben nyilvánult, hogy a commune a higgadság és józanság útjától elzárta. Ma egy rendeletben azt hirdeti ki a commune, hogy az elfogottakért a kezeseken fog bosszút állni; holnap pedig megparancsolja, hogy mindenkinék fegyvert kell ragadni. E két intézkedés a commune józan részét megdöbbentette. A sajtó fölemléte zavart ellene és a commune most a sajtót is elnyomta.

Most már az első ballépések után megindult a hibák egész sorozata. Cluseret bosszusan jelenti ki, hogy el nem tűri, mikép a központi bizottság elegyedjék hadügyi dolgokba, s erre a bizottság elhatározza a hadügyminiszter megbuktatását. Valóban elég hatalma is volt rá, hogy Cluseret elfogatását eszközölje. Mint a tapasztalás mutatta, Cluseret helyét sem Rossel, sem senki más nem tudta betölteni.

Május hava elején a meghasonlás teljes volt. A commune tagjai közt átalános lett a viszály; az ifju Rossel személyes előnyökkel bírva, a fiatal emberekből nagy pártot alkotott maga körül, s a központi bizottságnak fejére nőtt, a miért ez utóbbi a gyanuk egész záporát indította Rosselre, kit szerencsétlen hadi operációi után nyíltan megvesztegetett árulóknak mondtak, s ki elég gyanusán egyszerre el is tűnt, míg a commune legyőzése után a versaillesiak kezébe jutott.

Most Delescluze a mellett küzdött, hogy a commune bizalmát vissza szerezzék Cluseret részére, mert habár Henry, Bergeret, Eudes és Razoua tábornokok katonai tehetségek is voltak, Cluseret mindenben föltűtött állt. De az ellenszenvet nem lehetett legyőzni. Delescluze tehát maga vette át a hadügyvérséget.

A végtusa napjai következtek. A commune tagjai kezdtek belátni, hogy a forradalom nem fog diadalmaskodni. Pyat Felix már Rossel kinevezésekor kifejezte kételyét, a miért el is veszté addigi befolyását. De a közönséggel nem volt szabad tudatni, hogy aggódnak. Delescluze, Pyat, Vermorel, s a mérsékelték minden terve az volt, hogy a védelmi harcot minél jobban húzzák, még mindig remélvén, hogy az elszántság, melylyel a commune küzd, végre oly hangulatot támaszt Franciaországban, mely a nemzetgyűlést és a versaillesi kormányt békülékenységre bírlandja. Erre azonban hiába vártak; a nemzetgyűlés és versaillesi kormány tudni sem akart semmit alkudozásról.

Párisban pedig ekkor minden mérséklet elvesztette befolyását, s az emlékezetes május 21-ike ledöntött minden korlátot.

*

A kép, mely mai számunkban egy nagy csoportot tüntet elő a commune férfai közül, még

nem egyesíti mindazokat, kik jelentékeny szerepet játszottak a párisi forradalomban, melyet eleintén plátói insurrecciónnak neveztek. A commune 90 tanácsosából sok lemondott, rövid ideig játszván szerepet, s aztán másoknak adván helyett.

A mozgalmak megindultakor Pyat Felix, Blanqui (a munkásegyletek e buzgó tagja) szerepeltek leginkább. A legelső központi bizottság pedig ezekből állt: Lullier a nemzetőrség parancsnoka, Eudes hadügyér, Sanglier külügy, Delescluze stb. A községi tanácsosok közt voltak: Miot, Lefrançais, Arnaud, Rogeard, Tridon, Varlin (a nemzetközi munkásegylet párisi főnöke,) Ranc, Desmarest, Farey, Pyat, Flourens, Vermorel, Cournet, Hugo Viktor (ki azonban nem fogadta el), Malon, Grousset, Blanqui, Delescluze stb.

Nézzük a képünkön előforduló férfiak szereplését egyenkint.

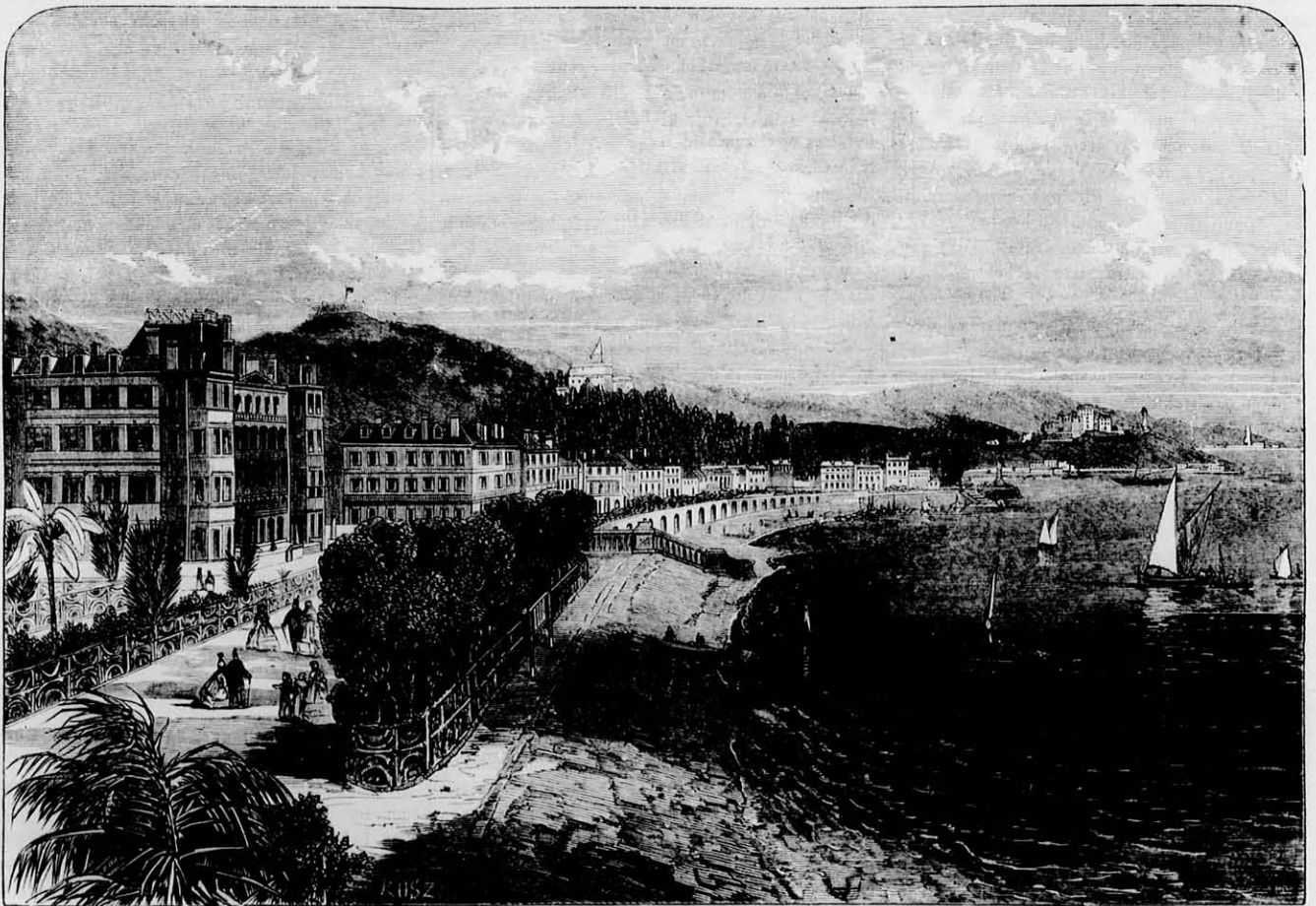
Jolly, Urbain, Quentin, Gaillard, Dereure (varga), Pothier, Dacosta (orvosnövendék), Cromier, Miot, Chalain, Dupont, Johannard jelenté-

volt, s mint ilyen, kívánta, hogy a kormányzásban a maireknek is legyen része. E kívánságot a kormány nem hallgatta örömet. A bordeauxi nemzetgyűlésen mint Páris egyik képviselője a békeföltételek ellen szavazott, s aztán ki is lépett a nemzetgyűlésből. Egész élete a szabad eszmékért való küzdés, telve kinszenvedéssel, s megpecsételve martir-halállal. 1830-ban tünt föl először, mint törvényszéki ügyész, de e foglalkozása mellőzésével a hírlapírás terére lépett. Barbes lázadási kísérlésében Delescluze részesnek találattván, 3 évi fogságot szenvedett. Már 1838-ban a demokrata eszmék érdekében lapot indított. De hírlapját betilták, s őt megint elzárták. Az 1848-iki forradalomban is nagy részt vevén, Angliába menekült, s ott hallotta, hogy 6 évi kényszer-munkára ítélték. Napoleon államcsínye után Boulogneba ment, s heves beszédet mondott a császár ellen. Elfogták, sgályarabságra vitték, előbb csak Franciaországba, aztán pedig Cayennebe, hol 1866-ig volt a gonosztevők társaságában. 1866-ban ismét Párisba ment

tollát újra a kormány ellen fordítá. (Irt egyébiránt nagyhatású színműveket is.) 1871-ben a bordeauxi nemzetgyűlésen a békeföltételek ellen szavazott, s aztán visszatért Párisba. A forradalom egyik fő megindítója Pyat, ki szóval és „Vengeur“ (boszu) című lapjában egyenlőn igazott. A communeben nagy szerepet játszott, mint a végrehajtó hatalom tagja. A commun-ellenes lapok elnyomásában fő része neki van. Léghajón menekült ki s e pillanatig sem tudni, hol van.

Courbet-ről lapunk 23-ik számában szoltunk. A kitűnőbb festők egyike, s a commune alatt a közoktatás és szépművészetek minisztere volt. Mint ilyen indítványozta a Vendome-oszlop ledöntését. 1819. jun. 10. született. Nem lőtték agyon, mint hire járt, s jelenleg fogva van.

Cluseret (lásd lapunk 22. sz.) fényes katonai tehetséget és oly erélyt tanusított, hogy Delescluze mellett ő töltte be legjobban szerepét. Mennyi igaz abból, mit a francia lapok beszélnek multjából, azt nem tudjuk. Mint a commune had-

Nizza.

keny szerepet épen nem játszottak. Mindannyian a commune központi bizottságának tagjai. Ezenkívül még ott látjuk Marroteau-t, ki Páris negyedik kerületének polgármestere volt, ott Pindyasztalost, ki ezredességig emelkedett.

Lefrançais tanító volt, aztán a commune alatt községi elnök, s a végrehajtó hatalom tagja lett. Azt mondják, hogy közönséges gonoszságért hat évet töltött a bagnoban. Lefrançaisra volt bízva a párisi érsek és a többi kezesek kivégeztetése.

*Dombrowszky*ról, a párisi örök fővezéréül, ki a válságos napokban oly rettentetlen jelét adta személyes bátorságának, részletesen szoltunk e lapok 22-ik számában. Dombrowszky nem volt szeplőtlen jellem, de a commune alatti magatartása elismerést vivott ki számára. Az ügy védelmében kapott halálos sebek következtében a városházában halt meg vitéz halállal.

Delescluze a commune legtiszteltemelőbb alakja, kinek jellemét a történet tisztán, és magasra fogja kiemelni. A német ostrom alatt párisi maire

s a „Reveil“ című radikális lapot szerkeszté. A commune-nek ő volt lelke, s mint hadügyér a torlaszokon vérzett el.

Pyat Felix, a toll embere s mint a szabadelvű eszmék harcosa régen ismerős névvel bír. Ha bűn a kormányokkal való elégtelenség, úgy Pyat igen nagy bűnös. 1814-ben Vierzonban született, s nincs is republikánusabb hely Franciaországban szülőföldjénél. Ragyogó irálya hamar föltűnt s nemsokára kellett várnia, hogy félférvé elitéljék. 1848-ban a párisi nemzetőrség egyik ezredese volt, s az alkotmányozó testületbe is megválaszták. 1849-ben, mint a „Siécle“ munkatársa oly kemény cikket irt, hogy Svájcba kellett menekülnie, otthon pedig élethossziglan száműzték. Svájcából politikai agitáció miatt kiutasították, s ő Brüsszelbe ment, de Napoleon államcsínyja után itt sem túrték meg, attól tartván, hogy a francia kormánytól oly gyűlölt emberért kelemetlenséget szerez magának a belga kormány. Csak az 1869-iki amnestia után térhetett hazájába, hol

ügyére férfiasan teljesíté feladatát. Erélye miatt azonban sok ellensége volt, s a commune befo-gatta. Nem tudni, hogy amerikai, vagy irlandi-e. Fialat korában pap volt, de ott hagyta a szerzetet. Részt vett az irlandi mozgalmakban, s ennek következményei elől Franciaországba menekült. Fogva van.

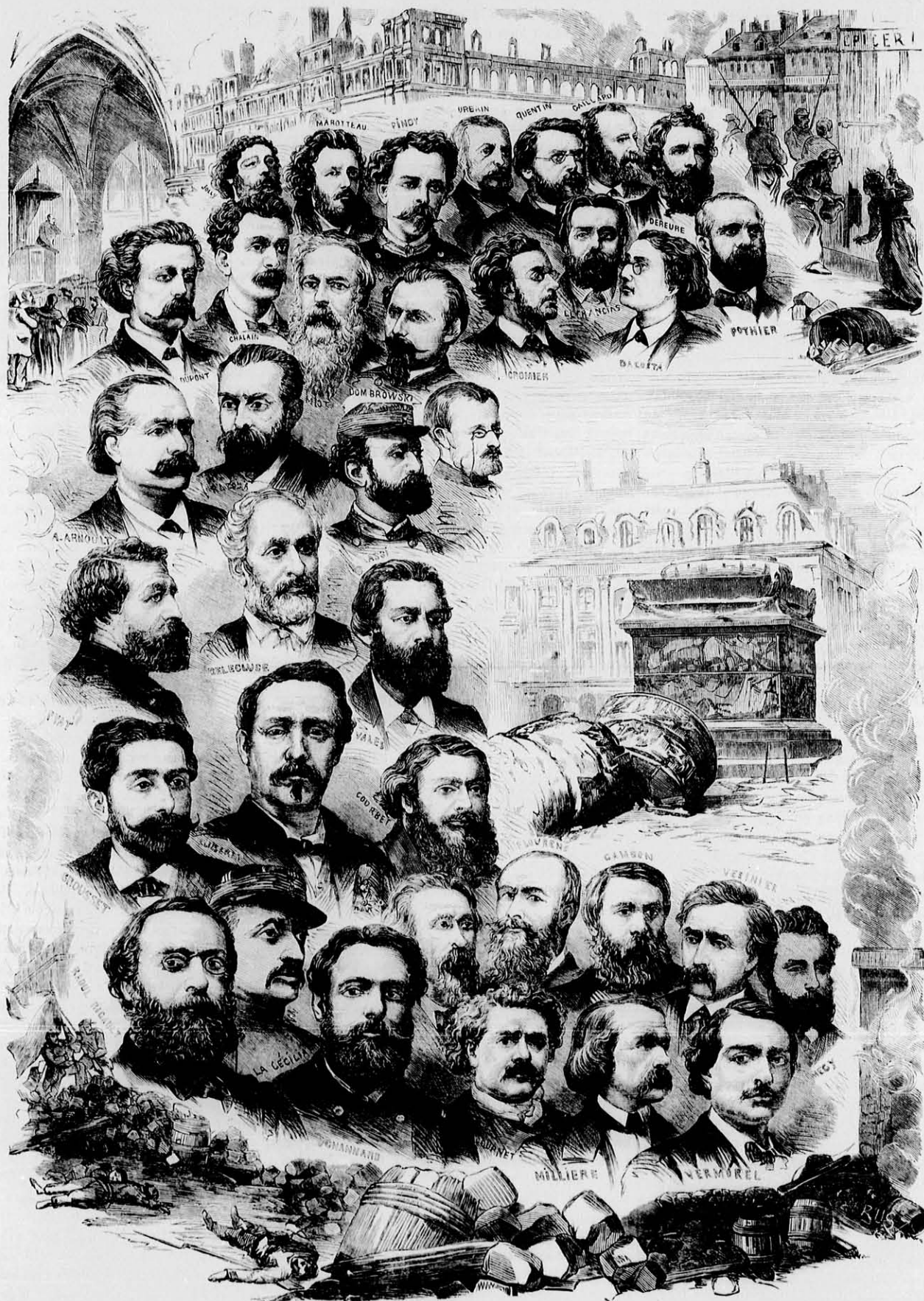
Rigault Raoul a commune ügyésze, egyike a legérdekesebb alakoknak. 1846. született, s communbéli fényes állása előtt a diák-negyed hőse volt. A nagy forradalom szenvedélyes tanulmányozója s Marat hő tisztelője. Korhelységeért, kicsapongásaért tanuló társai (ő maga is orvosnövendék) nagyon szerették. A Quartier Latinban nem egy demonstratiót rendezett, s fővágya volt a feltűnés. Korán kezdett a lapokba írni s egy cikkért, melyet két év előtt a „Candide“ című lapba irt, rendőrség elé is volt idézve, a mi nagyon tetszett neki. Loncsos ifju volt mindaddig, míg a commune ügyésze nem lett, mikor aztán dandyvé vált. Titkárának egyik jó barátját,

Dacosta orvosnövédekét választá. Rendőrfőnöki állását elviselhetlenné tette magára nézve, s ezért le is kellett mondani Courmet részére. A kezesek kivégzésére azonban ő adta ki a parancsot, s hajtató végre.

irnok szerény rangjára emelkedett. Kihágásai miatt azonban egy afrikai fegyházba küldték, s innen nem régen tört vissza. A szomorú napok után Svájcba menekült, hol azonban a múlt héten elfogtatván, kiszolgáltatták Franciaországának.

ménye lett, hogy a herceg Noir Viktort másfél év előtt agyonlőtte. Grousset szintén fiatal ember, s mindig a legutulzóbbak közé tartozott. Junius 4-ikén fogták el női ruhában.

Arnault vasuti hivatalnok s ezenkívül a „Mar

A commune férfial.

Courmet azelőtt a közbiztonsági bizottság tagja volt. Előbbi életéből keveset tudunk.

Razouatábornok a közbiztonsági bizottság tagja s a „Reveil” munkatársa. Egykor a császári testőrség lovas-vadászi ezredében szolgált, hol a főhad

Grousset Pascal külügyminiszter volt, sa „L'Affranchi” szerkesztője, azelőtt Rochefort „Marseillaise”-nek munkatársa, még előbb pedig a „Figaro” szellemi írója. Bonaparte Péter herceg ellen ő írta ama cikket, melynek következ

seillaise” munkatársa, a commune alatt pedig a jólét bizottság tagja volt.

Assi a központi bizottság elnöke. Mint a nemzetközi munkásegylet tagja már akkor szerepelt, midőn a creuzot-i bányákban a munkásokat föl-

lázította, s a másfél év előtti párisi zavarokban is részt vett. Azt mondják, hogy Rouher császári miniszter szolgálatában állt, s ő volt megbízva a tüntetések rendezésével. Ily gyanu miatt a commune is elfogatta, de csakhamar szabadon bocsátá. Fogva van.

Vales a commune titkára, igen elmés, megkapó stílusú író Rochefort lapjában. Elfogatván, agyonlőtték, de mivel nem halt meg, össze-vissza szurkálták arcát, s úgy adta ki lelkét.

La Cecilia, Páris téparancsnoka, születésére nézve olasz, s mint sok nyelv ismerője, a párisi lapoknál fordított. Harcolt Garibaldi alatt is s derék katonának mondják. Neje szintén részt vett a párisi forradalomban, s ezért az utcán agyonlőtték. La Cecilia azonban (habár hirtelen járt, hogy a torlaszokon halt meg) megmenekült, s mint nem rég olvastuk, Nápoly egyik kerületében mint képviselőjelölt lépett föl.

Gambon ügyvéd volt, s a császárság elleni gyűlöletét az által mutatta ki, hogy adóját nem fizette. Ezért egyszer az executio elvette tehenét, Gambon tehenét azonban a párisiak gyűjtése megérté. A commune őt küldte volt követségbe Garibaldihoz, de nem juthatott el oda. A jólét bizottság tagja volt s agyonlövettet.

Flourens Gusztávról egy ízben már közöltünk életrajzot. Mindig a szép eszmékért rajongott, de nem ismerte a mérsékletet. A szabad eszmékért sok nemzetnél harsogt, s a kandidáták miniszternek is megválaszták. A múlt évek párisi zavaraiól ismeretes, sőt a német ostrom alatt október végén Párisban is zendülést támasztott, miért elfogták, s csak a commune alatt szabadult ki, midőn ezredesi rangot kapott. Ez év apr. 18-án a hadügyi bizottság ellenzése dacára a Mont-Valerien felé ő rendezte a kitörést, s ott esett el Duval tábornokkal együtt. Szilárd jellem, de a szélsőségek embere volt.

Millière a nemzetgyűlés tagja volt s hírlapíró. Nemzetőrségi parancsnoksággal bízták meg, a legutolsó pillanatban pedig a balparti város fölgyújtásával. Vadsággal hasonló fanatikus lelkese-dés jellemző. Elfogatván, a Louxemburg-parkban agyonlőtték. Előbb titakozott, mint a nemzetgyűlés tagja, de aztán bátran fogadta a halált, s „éljen a köztársaság, éljen a commune” kiáltással halt meg. Neje fogva van.

Vermorel, e nyúlánk fiatal ember, a császárság alatt a „Courier Francais” szerkesztője volt, s a communében a végrehajtó bizottság tagja. Delecluse mellett esett el, két zubbonyba öltözve.

Megy gépész. Szintén ismerős a császárság alatt zavarokból. A tavaly téli Napoleoni összecskülésben részes lévén, az elfogatására nála megjelent rendőrt agyonlövötte, miért örökös fogságra ítélték. A commune alatt Issy-erőd parancsnoka volt. Fogva van.

Vesnier és Johannard bizottsági tagok voltak s az első megmenekült.

Képünk felső részén, a belső oldal legszélén levő aláírás nélküli arckép Endes tábornoké, ki a commune egyik legtehetségesebb tagja volt, s most fogva van. Alább, Flourens mellett is van egy aláírás nélküli arckép. Ez Frankel Leóé, a commune magyar tagjaé, ki szintén fogoly. Ő pesti kőfaragó, s a commune végnapjaiban kereskedelmi és köz. munka miniszter lett.

N I Z Z A.

Európa lelegegánsabb tengeri fűrdőinek egyike Nizza.

Előkelő látogatóit tulajdonképen nem a fűrdés, hanem enyhe éghajlata vonzza ide, mely különösen idegbetegekre igen jótékony hatása. Itt a legszigorubb tél alatt is minden zöldel, virágok nyílnak, mintegy örökös tavaszban, és így a szabad levegőn való séta az, év az enlített betegekre oly üdítőleg hat. Pár év óta a minden oroszok cárnéja is itt szokta tölteni a telet.

Éghajlatának ez enyhségét szerencsés fekvésének köszönheti. Délről a Földközítenger hajbai locsolják partjait, melynek langyos vize folyton meleg párázatot képez; északról a savoyai alpesek magaslatai mintegy amphitheatralisan környezik s védik a zord levegő ellen, mely a távol északról süvöltve és bűnbölvő pár ezer láb magasságban fölötte nyargal el.

Nizza és környékének e természeti sajátága pár órajárásnyira terjed a tengerparton egész Villafrancáig. A roppant magasságu Monte Balduino lépcsőzetesen lezálló oldalain és aljában egy keskeny sik-szegély húzódik tova a tenger partján, mely mindig szép zöld gyepszőnyeggel van borítva, melyen a legelő kecskék és juhok tarka serege élénk tavaszi jelleget ad a tájnak; hozzá járul a tenger festői kék színe, a több helyen kínálkozó messze kilátás, a számos villa, mulatóhely stb., mi a környékbeli kirándulásokat igen élvezetessé teszi, s úgy a betegeket szórakoztatja, mint az egészségeseknek kellemes időtöltést ad.

Maga a város részint a Paglione partjain s ennek a tengerbe folyásánál épült, részint közvetlen a tenger partján. Lakosainak száma mintegy negyvennyolcezer, kik sajátos latin dialectust beszélnek, mely különösen a hegylakók-nál még eredeti szépségében hallható. Nizza tulajdonkép két részre oszlik, a régi és az új városra, melyek közül az utóbbi rész, széles, tiszta utcákkal bír, kikötője kicsiny, de biztos. Határában termelnek: bort, olajat, dohányt, déli gyümölcsöt, selymet. Iparosai pedig szappant, liqueurt, essentiát, parfümet, papírt, selyemszövetet és szalmakalapokat készítenek. A lakosság jobbra franciául beszél.

Nizzának története igen messze az ő korba visszanyúl. Marseillel majdnem egyidőben alapítottán phoeniciai által, a liguriaiakon vett győzelem emlékére görögül Nicéa, latinul Victorianának neveztetett, s már a gallusok alatt virágzó állapotban volt, míg Kr. e. százötven évvel a rómaiak birtokába jutott. 1538-ban itt tartott a híres kongressus III. Pál pápa, I. Ferenc és V. Károly közt. — 1543-ban tengeri kalózok támadták meg, s midőn a lakosokat már kétségbeesés szállná meg, egy lelkes hölgy, Segurana Catharin hősies példaadása menté meg a várost. Az 1859-ki népszavazás (?) óta, mint a savoyai hercegség egy része, Franciaországhoz csatoltatott. Nizzában született Maraldi, a híres matematikus, Vanloo, a jeles festő és Garibaldi, ki soha sem bocsátja meg az olasz kormányának, hogy szülőföldjén hazátlaná tette, s azóta Caprerára vonult.

Nyilvános épületei nem valami kitűnőek, kivéve a vendéglöket, melyek elegancia és comfort tekintetében a continens első rangu hoteljeivel vetélkednek. Tizenkilenc nagy vendéglő van itt, melyek élén a Victoria, des Anglais, d'Angleterre, de la grande Bretagne pompáznak; igen szép fekvésűek, de roppant drágák is; egy szállás, 10-től 50 egész 60 frankig naponként, egyes szobák 5—6 fr. Table d'hôte 5 fr. A szobai ebéd 6 fr. Az árak roppantul felszöktek az annexio óta. Egy lakás, mely salon, ebédlő, 2 háló- és 1 eselédzszobából áll, havonként 1800—2200 frank, kissé nagyobb szállás 3000—3500 frank. Egy család számára való szállást 6000 frankon alól nem igen találhatni, de van elég, melyért egy idényre 10, sőt 12,000 frkot fizetnek. Egy fogat számára helyiség 5—800 fr. Pár mfdnyire Nizzától befelé azonban szép lakást kaphatni havonként 40—50 frankjával, mi nyáron át 10—15 frankra is leszáll. Cselédséget is lehet bérelni, egy inas 80 fr, szakács 100—120, szakácsné 80 fr. szobaleány 40 frank.

Sétányai többnyire a tengerre nyílnak, örökké zöldelők, s a közel kikötőben sürgő hajók élénk-séget és mindig elég látni valót szolgáltatnak. Gyönyörű kilátás esik a város és kikötő közt fekvő kastély romjairól, továbbá a promenad

Anglais, les Quais és a Jardin publicról, hol katonazene játszik.

Az előkelőbb vendégek egy része a várostól 2 miglianyira fekvő Cimella nevű kis telep gyönyörű villáiban szokott lakni, hol ódon fűrdők, egy római amphiteatrum és Apollotemplom romjai láthatók.

S—s.

A h o l d.

I.

Ugy látszik, a természet olyan függést és viszonyt hozott létre a megmérhetlen ég öblében is, mint az emberek között. Talán volt fogalma a szolgaságról, s azért választott ki az egen egy-egy nagy urat, s annak adott egy kis kísértőt, fáklya-hordozót vagy — ha a szolgaság terhét az is úgy érzi, s a szabadságot az is úgy óhajtja — rabszolgát, ki őrizze, pástorolja ébrenlétén, virraszsa álomban, s legkisebb parancsára, óhajtására készséggel szolgáljon. Vagy a természetnek volt fogalma a társaságról s a lények egymásért való éléséről, s a szívélyes és méltányos szolgálatokról, azért rendelte összhangyatosan a különböző csillagokat egymás mellé, hogy az erősebb védje és gyámolítsa a gyöngőt, vagy a szolgálatért viszont szolgáljon. Valóban a természetet a megtestesült loyaltásnak és szeretetnek tekinthetjük akkor, ha a csillagok égre tekintünk, s még inkább akkor, ha betekintünk. Kifejlődve látván ott, a földön meggyökerezhetlen igazságot, hogy minden kötelesség a legpontosabban teljesítettik, minden szolgálat viszonzottatik; s csillagok soh sem hájgák át a törvényt, társa kárát soha egyik sem óhajtja. Bátran nevezhetnők a végtelen eget a szeretet valóságos országának, annyival inkább, mivel ezen ország is végnélküli. Abban minden oly kedves, oly előzékeny, a csillagok oly örömteljesen ragyognak egymásra, mintha az ég a legforróbb szeretettel ölelné egybe e végtelen gyermekesoportot.

Nem esoda, ha Thales és Pythagoras, kissé mélyebben merülvén a philosophiába, az égi testeket lelkes lényeknek képzelve, azt hitték, hogy azok szeretetből ömlő éneket (symphonia) dalolnak, melyet a halandók durva hallérékei nem vehetnek észre. Ha már csak a legközelebbi csillagra, a holdra is tekintünk, nem találjuk igaznak a Pythagoras ideáját? Hiszen a hold maga a szeretet...; mint kíséri nyomról nyomra a földet, mily szeretőn, mily epedően mosolyog rá... Természetére nézve inkább lehetne Venus, mint az Endymion után sohajtó gögös Diana.

Az estéknek elmaradhatlan ékesége a hold, de nem oly elfogulatlan, hogy egyforma mértékkel mérne mindeniknek. Néha idyllen estékben részleteti a halandókat, majd prózaiban; ő is játszik néha kegyurat, s néha farkas uzsorás lesz.

A világban a különböző környezetű emberekre nézve, különböző hatással és befolyással van a hold. A vándornak világító fáklya, szerelmesnek boldogsága kiegészítője, bujdosó üldözöttnek árulója; csak a tudományos ember előtt holt tömeg, bonckés alá vett hullá, mely alapjául szolgál a tudományos buvárlatok eszközlésének. Mindazáltal ennek is megvan szép oldala; valamint az orvos a kihalt életből következtetéseket, szabályokat von ki a munkálkodó életre, s annak tulajdonságaira, úgy a hold is különbözőképen vizsgálva, egy-egy adat a világ ősi történetére, s egy-egy szabály a világ folyására. Ezen tanulmány bizonyára kedvelt az emberi buvárló szellem előtt. Egyszerű, s olyan magaslatra nem emelkedett ember, habár saját vizsgálódásai után nem észlelheti a természet világának szép törvényeit, számos és igen jó kutfőre, tudományos emberek productumaira akadhat.

„A hold földünkhez legközelebb álló égi test. Ha a földről e'ndulva, minden órában (naponként 24 órát számítva) 8 mért méflet haladnánk, 270 nap alatt érnénk a holdba. A közönséges posta-

kocsi, mely naponként 25 németfont halad, 5 év, 247 nap alatt érkezne a holdba. Ha minden másodpercben 15 lábót emelkednénk: 909 nap múlva érünk el a holdat. Ily érdekesen mulattató számításokat ad elő Littrow. Ezek szerint $30\frac{1}{3}$ földet kellene egymásra tenni, hogy a holdat érje.

A holdnak két — illetőleg háromféle — forgása van: föld körül, saját tengelye körül, s a földdel, (mintegy közvetített forgás) a nap körül. Föld körül való forgását legelőbb változásából következtették. Ez utat 27 nap 7 óra s 43 perc alatt teszi meg. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a hold mindig csak ugyanazon oldalát fordítja felénk; ebből következtek, hogy a hold saját tengelye körül is forog, s még pedig csaknem annyi idő alatt fordul meg saját tengelye körül, t. i. 27 nap, 7 óra s 43 perc alatt.

A hold föld körüli utja hosszukás kör, melynek egyik gócéban székel a föld; a hold tehát utjának minden percében más-más távolságra van a földtől. A csillagászati és fordulati hónapokon kívül van a holdnak még egy nevezetes, csakugyan a csillagászati hónapon alapuló fényváltozati hónapja. Ugyanis míg a hold földünket kerüli, addig a föld a nap körül kereng, s a föld utja 400-szor nagyobb középsugaru, mint a holdnak föld körül való pályája. Tehát míg a föld a napot megkerüli, vele együtt a hold is teszi ezt; de ez utja közben a földet is $12\frac{1}{2}$ -szor kerülvén meg, a holdnap körüli utjának körömea egy hullámszerű vonal, mintha 12—13 esomóból lenne összetéve. Földünk ezen forgása a nap körül oka a fentebb említett fényváltozati hónapnak, mely 29 nap 12 óra, 44 első s $3\frac{1}{2}$ másod percig tart. A hold sikja a földi egyenlítő sikkjának $6\frac{1}{2}$ -nyi szögöt alkot; az eklyptikával $5\frac{1}{2}$ -et; az eklyptika a hold egyenlítőjével $1\frac{1}{2}$ -nyit; a hold utja tehát két helyett vágja az eklyptikát; ezen metszési pontokat nevezik *esomóknak*. Felszálló a esomó akkor, midőn a hold a *napút* déli részéről az éjszaki felé emelkedve vágja az eklyptikát; leszálló a esomó ellenkező esetben. Ezen esomók folytonosan változtatják helyüket az eklyptikán. Csillagászati hónapjuk 6793 nap, 6 óra, 51. Fordulati hónapjuk 6798 nap, 4 óra, 14. A hold sárkány hónapja teszi azt az időt, mi alatt a hold bevégzi kétszori átmenetét ugyanazon esomón, s teszen 27-nél néhány pillanattal több napot. A hold útja összefüggésben van a hold idejének változataival is. Azon két pontot, a mely a hold ellypsise két tengelyének metsző pontjától legtávolabb esik, esuespontoknak nevezük; és van földtől és földközeli esuespont.

A hold *közép-külisége* (excentricitás) azon távolság, mely az *elypsis* központjától van azon pontig, melyen a hold után a nagyobb tengelyt vágja.

A holdnak földkörüli forgása nem egyenlő, s változásokat tapasztaltak. Ugyanis a hold-út ellypsisének átmérői nem mindig ugyanazon nagyságúak, vagy más szókkal: a hold útja a föld körül mind kisebb-kisebb kör, s addig apadna, míg a földdel a hold összeköcsödne. E félelmes mozgás, melyet azonban más csillagokon nem észleltek, sokáig rejtély volt a csillagászok előtt, s csaknem elborzasztotta őket, míg Kepler nevezetes törvényeivel a világ elé nem lépett. Ezek nyomán kiszámították, hogy a hold körkivilisége előzőtt 11,400 esztendővel, legnagyobb kiterjedésben $0\frac{1}{100}$ volt; ezen időtől fogva 36,900 esztendőn át folyton kevesbedik, míg Kr. u. a 25,500 esztendőben legkisebb, azaz $0\frac{1}{100}$ lesz. Ezután folyton növekedik, míg elérí a legnagyobb pontot, s onnan megtér. E mozgás folyton így tart; s oka a viscentripeta és centrifuga természetében van.

A hold útja, valamint a többi csillag naprendszerünkben, feloszik *quadraturákra*, *conjunctióra* és *oppositióra*. Földközeli a hold mindig az ikrekben van, s ez is, mint a többi csillagok útja, az állatvön keresztül megy, vagyis abba esik.

Fentebb szólottunk a hold felszálló és leszálló

esomóiról. Ehez még csak azt tesszük, hogy ezen esomók ideje, vagyis azon idő, a míg a hold egy esomóba ér, azaz míg az egyenlítő vágja, $9\frac{1}{2}$ évig tart. Miből következik, hogy a hold 19 év alatt a föld valamely vidékére nézve csak egyszer van zenithben.

II.

Az emberiségnek igen nagy szolgálatot tett a természet az által, hogy eszközt szolgáltatott az időmérésre. Midőn a világ még oly fejletlen volt, hogy az időt nem tudta annyira becsülni, mint boldogságának főtényezőjét, hogy azt a legkisebb részekre osztva ezen röpülő részecskékhöz kösse eseklévecséit; s hogy erre nézve oly pontos órákat készítsen: akkor ama nélkülözhetlen eszközök helyét bizonyára a hold változatainak kellett pótolnia, annyival inkább, mert e változatokban igen nagy pontosságot észlelhetni. — Föl kellett tűnnie a gondolkozó ember előtt a hold ezen változásainak; hogy némelykor sárló alakban látja az égen, máskor félkör formán, s ismét máskor teljesen megvilágított kör lap gyanánt. E változatok magyarázata a következő: mindig és mindenkorra állandó szabály az, hogy a hold a nap által megvilágított része áll a nap felé, a mi természetesen.

Ha a hold a nap és föld között van, akkor, mint hogy a világos fele a nap felé van fordulva, s sötét felet fordítja a föld felé, ránk nézve teljesen láthatlan, s csak ilyen alkalommal lehet napfogyatkozás. Ezen phasisban a nappal együtt kél és nyugszik le; ekkor nevezük „ujholdnak.“

Kevéssel ujhold után, a korong nyugati oldalán egy halvány esikot veszünk észre. Mint hogy fényváltozati hónapja $29\frac{1}{2}$ napot tesz, ugy $3\frac{1}{4}$ nap múlva földközeli utjának $\frac{1}{3}$ részét futja be. Már ekkor nem fordíthatja sötét oldalát egészen felénk, mivel a naptól elmaradt délkörünkön át ment, s így nyugati oldalán egy sárló alaku fényvonalat látunk, mintegy megfordított C-t. Ezen időben a reggeli órákban kel föl a nappal, s az esteli órákban le is megy. Ujhold után kezdődik ezen esik, s $3\frac{1}{4}$ nap múlva fordított C-nek látjuk, $3\frac{1}{4}$ nap után a C öblös fele mindinkább kezd kitelni, s $7\frac{1}{2}$ nap múlva már teljes félkör. Ezen phasisában sötét és megvilágított oldalának épen felét mutatja nekünk, s utjának $\frac{1}{4}$ -ét haladja el, 90 fokra áll a naptól, 6 órával naplemente után feljő, s 6 órával napfölkelte előtt lemegy. Ekkor hívjuk „negyed“-nek.

Ugyancsak $7\frac{1}{2}$ nap múltán megint 90 fokkal haladt elő földközeli utján, és ugyanannyival maradt el a naptól; tehát épen oppositóban van. Ez idő alatt a félkör kezd egész körré domborodni, s most már a sötét oldal megy olyan változásokon keresztül, mint új-hold után a világos, és egy nagy C-nek látszik, folyton kisebbedvén, míg nem egészen kiszorul; helyét a világos rész foglalja el, s teljesen megvilágított tárgyának látjuk.

Ezen phasist „teli holdnak“ nevezük, és 180 fokra áll a naptól, második quadraturában; s naplementekor feljő, nap fölkeltekor lemegy; ilyenkor egész éjszakán át világos.

Ugyanazon arányban folytatja útját, mint az előbbi phasisokban, s $7\frac{1}{2}$ nap múlva ellenkező oldalán kezd sötétedni, s minél inkább közeledik a nap felé, annál többet mutat sötét oldalából; míg megint 90 fokra érkezik a naphoz, s utján 270 fokot haladt előre. Midőn e harmadik quadransba érkezik, megint felét látjuk, s ellenkező oldalán világos mint első negyedkor. Ezen phasis az „utolsó“ negyed.

(Folytatása következik.)

A londoni T. S.

Az angol loleményes könyvelem-művész. Élete minden nylvánulása és viszonyában *case* és *com-fortra*, két, magyarrá nehezen fordítható szóra tekint, mit tán „könnyűsöggel“ s „kényelemmel“ fejezhetnénk ki. Ez okon szó- és írásbeli beszédét

is lehetőleg könnyűvé és kényelmossé igyekezik magának tenni, hosszabb szavakat megrövidítvén vagy más rövidbobbokkal helyettesítvén, s számos kifejezés helyett egyszerűen csak betűket vagy jeleket használván, melyek csakhamar általános használatuakká válnak. Így a keresztnoveket nagyon átalakítja: Maryból Poll-t, Robertből Bob-ot, Edwardből Ned-et csinál stb. Az „omni-bus“ egész angol világ előtt egyszerűen csak „bus.“ Valaki neve mögött az M. P. betűt azt teszi, hogy az a nemzet választottja (Member of Parliament); az O. P.-t ismeri minden ember, mint az Anglia s Keletindia közt közlekedő gőzhajókat (Oriental and Peninsular Company), és senki sincs, ki a T. S. láttára ne gondoljon a távirtdai világgözlekedésre.

Ez a T. S. soha sem alszik, s szemét soha sem hunyja be szenderegésre. T. S. mindig kíváncsi s mindig igyekszik újdonságait tovább adni. A legpletykább város legpletykább vén asszonya egész életen át sem képes annyi hirt szerte vinni, mint a mennyit ez a T. S. szerte küldött a világba. S mily tarkabarkák ezek a hírek! A párisi gyujtogatások, Victoria királyné legujabb unokájának születése, Brightnek Birminghamben tartott utolsó beszéde, — mindezen s más száz hír ugyan egy időben érkezik T. S.-be. — T. S. rajta tartja újját New-York arany-börzsjének úterén; T. S. reszket az indigó-vásár emelkedése és süllyedése szerint, — szóval: T. S. ágazatai minden irányban kiterjednek. Tova fut a City kövezete alatt az országuton oldalunk mellett halad, szegélyzi a vasuti alagut nedves falát, — a városban kéménytől kéményig kapaszkodig a házak fölött s ott fekszik az óceán fenekén hajóroncsok és korallszirtek között, elveszett kincsek s fakó embercsontok mellett. Hogy T. S.-nek magánemberek számára is kell szolgálnia, az természetes. Ha a távol Skótországbat, hegyi kastélyában lakó herceg neje megbetegszik, T. S. által kéreti magához a híres londoni orvost s ismét T. S. az, ki a messze Cornwallisban elhunyt marquis ő kegyelmossége halálhírét szerte hordozza a fővárosban.

Ezen s más ezer meg ezer esetben T. S. szolgálata igénybe vétetik, mert hisz az olvasó már kitalálta, hogy T. S. nem egyéb, mint Telegraph-Street, az angol állami távirtdaszat nagy központi állomása.

A Telegraph-Street nem annyira utca mint inkább sikátor, mely szűk udvarba vezet. Ennek bejáratánál emelkedik azon terjedelmes épület-csoport, melyet a tulajdonképeni T. S.-nek kell tekintenünk. Ennek földszintjén, a kényelmes portás lak mellett van mindenekelőtt a gyógyszer-tár s az orvos szobája, melynek csaknem minden nap kell szolgálnia, tekintve az intézet személyzetének roppant számát, s ezek mellett fekszik azon terem, melyben azon különböző társulatokkal való üzletek vezetettnek könyvekbe, melyek rendes sürgönyök küldésére fizettek elő. Ezen ujdonság-társulatok körül a legjelentékenyebbek a Central-Press, Press Association és a Lombard melyeknek küldőncei délutáni öt órától hajnali 3-ig szakadatlanul föl-alá futkosnak, sürgönyöket hozva és vite. Ezen nagy társulatokon kívül a nagyobb vidéki lapok T. S.-sel külön sodrony által vannak összeköttetésben, mely londoni levezőiknek, kiknek az intézetben külön szobájuk van, esti hét órától kezdve rendelkezésükre áll. Hogy a földszinten az itt alkalmazott hivatalnokok számára egy nagy étterem is van, szintén jellemzi ezen intézet minőségét s kiterjedtségét. Egyébiránt a City számára szánt sürgönyöknök csak egy része megy közvetlenül T. S.-ből, mint-hogy ott még meglehetősen számú más távirtdai állomás is van.

Bürel bélet csövön át történik az expedilándó sürgönyöknök a kiadási hivatalba küldése, hol azok borítékba helyezését s a küldőcnöknek kézbesítését fiatal hölgyek eszközlik. T. S.-nek számos állandó sürgönyzője van, s ezek számára

